

GELİR GETİRİCİ PROJELER

Doç.Dr. Nur Güner*

Kırsal kesim ve kentlerin geçeköndü bölgeleri ile daha bir çok yerleşim biriminde yaşayan insanlar asgari geçim düzeyinin altında bir gelire ve çağdaş uygarlık düzeyinin altındaki olanaklarla geçinmektedirler. Fakirin de fakiri diye tanımlanabilecek bu insanlar daha fazla iş olanaklarına, daha fazla beceriye ihtiyaç duymaktadır. Gelir arttırma ihtiyacı ya da kısaca ek gelir ihtiyacı denebilen bu ihtiyaç, yetişkin eğitiminde sıkça rastlanan bir ihtiyaç türüdür.

Ek gelir ihtiyacını karşılamamın pek çok yolu olabilir. Ek gelir karşılama yollarından biri olan gelir getirici projeler, özellikle asgari geçim düzeyinin altında yaşayan insanlara yönelik olarak ve onları eğitime çekmek amacıyla hazırlanmış projeler olması nedeniyle önemlidir. Proje asgari geçim düzeyinin altında gelire sahip olan gruplara bilgi ve beceri kazandırmak yoluyla gelir sağlamayı amaçlamaktadır.

Proje amaçları, öğrenen, kurum ve ulusal/makro düzeyde olmak üzere üç çeşittir:

1) Öğrenen düzeyinde proje amacı. - gelir arttırmak ve yaşama düzeyini yükseltmek; kendine güven duygusunu, sosyal ilişkileri, iş yönetimini ve aile ilişkilerini geliştirmek,

2) Kurum düzeyinde proje amacı.- öğrenmeye ayrılmış fonları öğrenme ihtiyacını ortaya çıkarmak için kullanmak; yeni ve küçük girişimler düzenlemek ve geliştirmek için bireyleri gerekli teknik ve yönetsel beceri kazanmaya güdülemek, girişimcilik ve sosyal sorumluluğu geliştirecek tutumlar geliştirmek,

3) Ulusal/makro düzeyde proje amacı.- tarımda açığa kalmış iş gücüne artan istihdam fırsatları yaratacak bir endüstri öncesi ekonomi sağlamak üzere özellikle kırsal alanlarda girişimciliğin gelişmesini sağlamak, doğal kaynakların kullanımını ve değerlendirilmesini kolaylaştırmaktır.

* Yıldız Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Öğretim Üyesi.

1. Gelir Getirici Proje Modelleri

Gelir getirici projelerde iki modelden yararlanılabilir. Projelerin uygulandığı bölgelerin kimine birinci, kimine ikinci model uygun düşebileceği gibi, her iki model aynı bölgede; aynı zamanda, fakat ayrı gruplara uygulamaya da konabilir.

1. Model seçildiğinde, projenin uygulanacağı bölge, hedef nüfus, üretim alanı saptanır; üretime yönelik becerilerin aktarılmasına geçilir. Bir yandan hedef nüfusa, mesleki, organizasyon ve girişimcilik becerileri kazandırılırken üretilen mal ve/veya hizmetler, proje başlangıcında, proje uygulama ekibinin önderliğinde pazarlanır ve gelir getirme süreci başlatılır. Hedef nüfusun üretebilir ve pazarlayabilir hale gelmesinden sonra proje uygulama ekibi, danışmanlık ve denetim görevine çekilir. 2. Model seçildiğinde ise, halihazırda var olan girişimci grup, bir çekirdek öğrenme grubu olarak kullanılır, bu gruplar yönetim bilimlerini geliştirmeye, üretimlerini arttırmaya ve daha fazla işçi çalıştırmaya güdülenirler.

1. Model ile 2. model arasında önemli ayrılıklar olduğu ortadadır. Ancak en önemli ayrılık, 1. modelde hedef nüfusun becerilerinin olmaması veya üretime dönük olmamasındadır. Böyle bir hedef nüfusta 1. modelin seçilmesi kaçınılmazdır. Projede hangi modelin kullanılması gerektiği kararna hedef nüfusun özellikleri ölçüt olarak alınarak verilir.

Her iki modelin de kendine özgü zayıflıkları ve üstünlükleri olması doğaldır. Örneğin 2. Modelde iş sahipleri bir yandan yeni teknik ve yönetsel bilgi ve becerileri edinirken diğer yandan çalıştırdıklarının öğreticisi durumundadır. Bu modelde, katılanları eğitimin gerekliliğine; zaten girişimci durumunda olan katılımcıları eğitimin üretim ve istihdamı artırıcı etkisine inandırmak zordur, ikna etmeninse yaparak yaşayarak öğretmekten başka bir yolu yoktur. Her iki model, kendine özgü sorunların yanı sıra, ortak sorunlara da sahiptir. Her iki modelin ortak sorunlarından biri sermaye, diğeri iyi yetiştirilmiş kaynak kişilerdir.

1. Modelde, sermayenin kontrolörü alan çalışanı, köy başkanı veya projenin ilerlemiş safhasında grup liderindeyken 2. Modelde, bizzat ilk girişimcidir. Sermayenin alan çalışanından veya ilk girişimciden grubun kontrolüne geçmesi, sorumluluğun tüm grup üyelerince paylaşılması; proje sürecinde yönetim, karar verme, girişimcilik beceri ve tutumlarının hedef nüfusa iyi öğretilmesine bağlıdır.

Halk eğitiminin de temel bir ilke, öğrenilenlerin tartışılması, analiz edilmesidir. Tutum değişimleri ve beceri kazandırmada iyi yetiştirilmiş kaynak kişiler bu süreci kolaylaştırıcı kişiler olarak kullanılır. Kuşkusuz, bu

işlevlerin yanısıra yönetim, işletme, pazarlama ve problem çözme becerilerini bütün grup üyelerine kazandırma gibi bir başka işlevleri daha vardır. Sorun, kaynak kişileri alanda yetiştiren halk eğitimcileri iyi yetiştirmek ve onlara zamanında teknik yardım ulaştırabilmektedir.

2. Gelir Getirici Projelerde Ölçütler

Gelir getirici projelerin, başarısını arttırmak üzere bazı ölçütler vardır. Bu ölçütler:

1. Eğitimle İlgili Ölçütler: Proje, eğitim kurumlarının yoğunlaşmadığı bölgelerde yapılmalı; proje eğitim düzeyi düşük bireyler için bir fırsat olabilmelidir. Eğitim düzeyi yüksek olan bölgeler, proje kapsamı dışında bırakılmalıdır. Proje uygulanacak bölgede başarılı olan yetişkin eğitimi etkinlikleri varsa bunlar proje için bir başlangıç noktası olarak kullanılabilir. Bu etkinlikler başarılı değilse, gelir getirici projeler kanalıyla bu etkinlikler de başarılı hale getirilebilir.

2. Ekonomik Ölçütler.- Bir bölgenin ulusal gelirden aldığı pay yüksek olsa bile, kişi başına düşen ulusal gelir düşük olabilir. Dolayısıyla, amaçlara uygunluk açısından, gelir getirici projeler özellikle kişi başına düşen ulusal geliri düşük olan nüfus kesimine hitap etmelidir. Uygulamalar, özellikle fakirin de fakiri diye nitelendirilebilecek kesimin projeyi vazgeçilmez gördüğünü, bu bakış açısının proje başarısını arttırdığını göstermiştir.

Seçilen bölgede hangi etkinliğe kaynaklar elverişli ise projenin kapsayacağı sektör o alanda seçilmelidir. Örneğin, Tekstil sanayinin yaygın olduğu bir bölgede, tekstil sektörü olarak seçilir, hedef nüfus bu alandaki becerilerle donatılırsa hem projeden geçen hedef nüfusun ürünlerinin değerlendirilmesi kolaylaşır hem de projenin ulusal amaçlarından kaynaklarının kullanımı konusu gerçekleştirilmiş olur.

Sanayileşmiş bölgelerde gelir getirici projeler, sanayileşmemiş bölgelere oranla daha başarısız olacaktır. Bu nedenle, öncelik sanayileşmemiş bölgelere tanınmalıdır. Projelerde verilen beceriler sonucunda, özellikle projelerin ilk yılında üretilen mal veya hizmetin, sanayileşmiş bölgelerle rekabet olanağı azdır. Ayrıca, sanayileşmiş bölgelerde işsizliğin daha az, gelir düzeyinin daha yüksek olduğu söylenebilir. Bölgedeki sanayileşmeyi ölçmek için kullanılacak en pratik ölçüt, bölge halkının ne kadarının geçimini sanayiden sağladığını belirlemektir. Bunun dışında, bölgede fabrika olup olmadığı, fabrikanın ne gibi ürünler ürettiği, üretimde kullanılan teknoloji dikkate alınmalıdır. Üretim teknolojisinin ileri olduğu bölgelerde gelir getirici projelerin uygulanması olumlu sonuç vermiyebilir.

Gelir getirici proje uygulanan bölge, en fazla işsizliğin bulunduğu bölge olmalıdır. İşsizlerin yanısıra gizli işsizler de proje kapsamına alınmalıdır. Projeler, belirli bir organizasyon içinde yapılan üretim sonunda gelir getirmeyi amaçladığından, kooperatifleşmenin yaygın olduğu bölgelerde projenin başarısı atacaktır.

Belirli geleneksel etkinlikleri bulunan bir bölgede, projeler bu etkinliklerden başlatılırsa, gelir yaratan becerilerin kazandırılması fazla çaba gerektirmeyeceğinden üretim sürecine daha çabuk geçilebilecektir. Bu durum, projenin başarısını arttırmanın yanısıra, ek gelir ihtiyacı olan bireyleri projeye daha çok bağlayacak, dolayısıyla bu grup projeye paralel yürütülebilecek eğitim etkinliklerinin de potansiyel katılımcıları olabilecektir.

3. Demografik Ölçütler.- Hedef nüfus tanımı, projenin demografik ölçütlerinde ilk sırayı alır. Buna göre, hedef nüfus; gelir kazanma ihtiyacı ve bu ihtiyacı karşılamak için sürekli bir arayış içinde bulunan gelir ve eğitim düzeyi düşük bireylerden oluşan toplum kesimini (özellikle kırsal kesim ve gecekondu alanlarını) belirlemek için kullanılır.

Nüfus yoğunluğu, nüfus artış hızı, nüfus hareketleri ve nüfus dağılımı proje için önemli ölçütlerdir. Nüfus artış hızının yüksek, nüfusun yoğun olduğu bölgelerde, gelir getirici projelerin kapsamı esnek tutulmalı, giderek artan sayılarda bireyi kapsayacak nitelikte üretim dalı seçilmelidir. Nüfus hareketlerinin yoğun olduğu bölgelerde, hedef nüfusun göç etme olasılığı gözönünde tutulmalı, bölgede yerleşik nüfusa öncelik verilerek proje başarısı arttırılmalıdır. Bu nedenle gerek ihtiyaç gerekse hedef nüfus saptama çalışmaları sırasında ev sahipliği durumu diye adlandırılabilen değişkeni saptamak zorunludur.

Gelir getirici projelerin hedef nüfusuna yaş sınırı getirilmemelidir. Toplumda sorumluluk almaya potansiyel olarak hazır olan, kısaca yetişkin olan ve hedef nüfus kesimine giren her yaşta birey proje kapsamına alınmalıdır. Ancak, çocuğun bir tüketiciden çok üretici olarak algılandığı bölgelerde, bu kesimin hedef nüfusa alınması gelir getirici etkinliğin emek gücünü artırır. Geniş aileler için de aynı durum söz konusudur.

Hedef nüfusta bir diğer konu cinsiyettir. Hedef nüfus kapsamına giren her iki cins de proje kapsamına alınmalıdır.

Hedef nüfus seçilirken aynı aileden birden fazla kişi baş vurmuşsa, bunlara öncelik verilmeli, zaman içinde ailenin diğer üyeleri de proje kapsamına alınmalıdır. Böylece aile üyeleri birbirlerini güdüleyerek,

dayanışma içinde daha fazla üretimde bulunacak, proje başarısı artacaktır. Burada projenin başarısına sadece üretim artışı değil aile ilişkilerini geliştirmesi açısından da bakılmalıdır.

4. İstek Ölçütü.- Gelir getirici projeler, hedef nüfusa yaş sınırı getirmeyip çocuk nüfusu da kapsamına almakla beraber esas olarak yetişkin eğitimi alanındadırlar. Dolayısıyla, yetişkin eğitimi alanında gönüllülük ilkesi, bu projelerde de devam eder. Bölge halkı tarafından istekle karşılanmayan projelerin uygulama şansı yoktur. Projelerin uygulanacağı yer olarak seçilen bölgelerde bu tür bir isteksizlik söz konusu ise, proje başlatılmadan önce hedef nüfusun projeye karşı güdülendirilmesi gerekmektedir. Hedef nüfusta, projeye istek uyandırılmamışsa projeye hiç başlamamak başlayıp yarım bırakmaktan sadece ekonomik açıdan değil, halkın eğitime bakış açısı bakımından da önemlidir. Yarım kalmış ya da başarısızlıkla sonuçlanmış herhangi bir örgün ya da yaygın eğitim etkinliği, yetişkinlerin ileride katılabilecekleri eğitim etkinliklerine psiko-sosyal katılma engeli oluşturması nedeniyle, sonuçları hemen görülemeyen ama ekonomik zarardan daha büyük zararlar doğuran bir etkinlik olmaktan öteye geçemez.

5. Coğrafyasal Ölçüt.- Seçilecek hedef nüfus, projenin uygulandığı ülkenin herhangi bir bölgesinde olabilir. Ancak, bölgenin fiziksel özellikleri, doğal kaynakları, iklim koşulları ve stratejik önemi seçilecek üretim alanı için belirleyicidir. Örneğin doğal kaynakları yetersiz, iklimi sert, toprağı çorak bir bölgede zirai üretime yönelik bir projeye ihtiyaç yüksek olduğu halde, uygulama kısıtlı olacaktır. Böyle bir bölgede, zirai üretim, üretim alanı olarak seçilecekse mutlaka ilgili kuruluşların desteği ve danışmanlığı sağlanmalıdır.

Zaten, halk eğitim kurumlarından başka kurumlarla üst düzeyde bir koordinasyona gitmek hem devletin finansal kuruluşlarından daha geniş kredi olanakları, hem de grupların ihtiyaç duyduğu spesifik ve teknik beceriler için uygun uzmanlık hizmetlerini sağlamaya da kolaylık getirir.

Hedef nüfusun belirlenmesi, üretim alanının seçilmesi, verilecek becerilerin saptanması; üretilenlerin gelir getireceği pazarın tanınması, bunun için gerekli organizasyonun ve proje modelinin seçilmesi gibi bir dizi karar, gelir getirici projeyi yürütecek kurum tarafından proje başlatılmadan verilmesi gereken kararlardır. Bu kararlar verilirken, hedef nüfusa bilgi vermek, projeye katılımı artırır. Ancak kesinleşmemiş kararlar, hedef nüfusa aktarılmamalı; kararların aktarılmasında zamanlamaya dikkat edilmelidir. Çünkü bu projenin amaçlarından olan, hedef nüfusa girişimciliğin, karar verme ve güven duygusunun kazandırılması, proje

sürecinde gerçekleştirilebilecek amaçlardandır. Hedef nüfusun, karar verme, girişimcilik gibi özellikleri edinmeden karara katılması, projeye güven duygusunu azaltır.

3. Gelir Getirici Projelerde Süreçler

Gelir getirici projelerin, uygulanmasında belli başlı dört süreç vardır. Bu süreçler, projelerin işleyişini açıklamaları bakımından da önemlidir ve şöyle özetlenebilir:

1) İletme Süreci.- Hedef nüfusun, gelir ihtiyacını yetkili ve kendisine yardımcı olacak organlara iletmesine denir. Hedef nüfusun gelir ihtiyacını iletmesinde halk eğitim kurumları, bölgedeki idari yapı, kooperatifler, araştırmacılar, iş sahipleri aracılık edebilir. Aracının özel ya da tüzel kişiliği; projenin başlatılmasında, projenin işleyişi sırasında katkısının sağlanmasında ya da proje uygulama modellerinin seçiminde önemli olabilir. Örneğin, iletme sürecinde bir işverenin aracılık etmesi, 2. Modelin seçiminde etkin olmasını getirebilir. Ancak, her aracının böyle bir rol üstlenmesi gerekmiyebilir, bu süreçte asıl olan ihtiyacın ilgililere iletilmesidir.

İletme süreci, aynı zamanda; hedef nüfusa proje ile ilgili tanıtımın yapılmasını, mesleki rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin verilmesini, hedef nüfus ile kurum arası haberleşmeyi de içerir.

2) Aktarma Süreci.- Seçilen üretim alanında belirlenmiş becerilerin, hedef nüfusa öğretilerek aktarılmasıdır. Eğitim ortamının düzenli işleyebilmesi için eğitim programlarının önceden hazırlanması, bina, araç-gereç, fon, derslik, vb. ihtiyaçların önceden giderilmesi gereklidir.

3) Uygulama ve Üretim Süreci.- İhtiyaç ve isteklerin iletilmesi, gerekli becerilerin aktarılmasından sonra, öğrenilen becerinin ve pazarın gelir getirme amacı ile kullanılması ve uygulanması bu süreçte yer alır. Farklı pazarlar için farklı üretim süreçleri ve kuşkusuz farklı beceriler seçilecektir.

4) Gelir Getirme Süreci.- Gelirin kazanılması, biriktirilmesi ve hedef nüfusa iletilmesi etkinliklerinin tümü gelir getirme sürecidir. Bu süreç, kendinden önce gelen süreçlerin bir sonucu olduğundan bağımlı bir süreçtir. Örneğin, haberleşme ağındaki kısıtlılıklar, iyi programlanmamış beceri eğitimi ya da üretim kalitesindeki düşüklük gibi nedenler, gelir getirmeyi engeller. Bunu engellemek için her sürecin amaçlarına uygun şekilde üretilmesi zorunludur.

5) Dönüşüm Süreci.- Amaçlarına uygun olarak yürütülen bir gelir getirici proje, amaçlarına uygun olarak gelir getirmesi yanında, yeni bazı

dönüşümler ortaya çıkaracaktır. Diğer süreçlerin tersine, iki temel ögeyi bağlamak yerine, bir tek temel öge içinde; kendinden önceki dört sürecin sonuçlarının devinmesine dönüşüm süreci denir.

Dönüşüm sürecinin gerçekleşebilmesi, diğer süreçlerin başarılı tamamlanmasına, bir başka deyişle, elde sürekli ve harcanabilir (nakit) bir gelir bulunmasına bağlıdır. Belirgin temel gereksinimler karşılandıktan, projeye katılanlara sürekli gelir sağladıktan sonra kalan bölümün harcamasında; projenin ilk yıllarında proje uygulama ekibinin yardımına, hedef nüfus kendi kendine yetebilir hale geldiğinde ise bu ekibin danışmanlık ve denetimine ihtiyaç vardır.

Kuşkusuz her bir süreçte, değişimler gözlenebilir, ancak dönüşüm sürecinde değişimler diğer süreçlerden daha belirgindir. Bireylerde, tutuculuktan açık firıklılığa, güvensizlikten güven duymaya, kadercilikten çalışma tutkusuna; düşünme yoksulluğundan düşünme zenginliğine, bağımlı hareket etmekten bağımsız hareket etmeye varan bu değişimler bu süreçte belirgin hale gelebilecektir.

4. Gelir Getirici Projelerde Beceri ve Üretim Öğeleri

Gelir getirici projelerin yapısını oluşturan iki temel öge, beceri ve üretim öğeleridir. Beceri ve üretim, eğitim ve ekonominin somutlaşmasıdır. Bireyleri, ekonomiye yönelik eğitimde mesleki eğitim tek başına yeterli olmayabilir. Mesleki eğitimden geçen her bireyin çalışan durumunda olmamasının nedeni, sadece, işsizlik ya da istihdam politikalarında aranmamalıdır. Mesleki eğitimi ekonomiyle ya da işle paralel yürütmek, ekonominin talep ettiği insan gücünü yetiştirmek gerekir. Bu sorun, ek gelir ihtiyacını karşılamaya yönelik mesleki eğitim etkinliklerinde katlanarak artmaktadır. Çünkü, ek gelir ihtiyacında olan ve asgari geçim düzeyinin altında yaşayan bireylerin mesleki eğitimle donanmış olmaları bir yana yetişkinlerin pek çoğu zorunlu örgün eğitim düzeyinde bile değillerdir. Halbuki gelir getirici projelerin iddiası, ek gelir ihtiyacı duyan insanları beceri kazandırma yoluyla üretimde bulundurmaktır, sürekli gelir ihtiyacını bu yolla gidermektir. Bir yandan beceri kazanmak ve üretmek, diğer yandan üretim pazarlaması ve dönüşüm sürecinde kararların hedef nüfusa devredilmesi bireylere mesleki eğitimin yanında başka becerilerin ve tutumların da kazandırılması zorunluluğunu getirir. Çünkü hedef nüfus, proje uygulama ekibi danışmanlık ve denetim rolüne çekildiğinde, üretimden satışa her bir süreçten sorumlu hale gelir ki bu sorumluluğu bireyler ancak girişimcilik, kendine güven duygusu, daha iyi ilişki kurmayı öğrenme, iş disiplini, çalışma tutkusu ve benzeri davranışlarla yüklenebilirler. İşte bu nedenle, gelir getirici projelerde vurgulanan en

önemli nokta girişimcilik ve yönetim becerileridir. Asıl zorluk, kırsal alanlarda ya da gecekondü semtlerinde projelerin uygulanabileceği hedef nüfusu saptamak değil; yönetim, pazarlama ve işletme alanlarda becerileri olmayan nüfusa bu sayılan özellikleri kazandırmaktır. Kuşkusuz, hedef nüfusun sayılan nitelikteki davranışları kazanması bir eğitim sürecini gerektirir; bu nedenle, gelir getirici projeler sadece aktarma sürecinde değil fakat bütün süreçlerinde eğitim ağırlıklıdır, eğitim ağırlıklı olmalıdır.

5. Gelir Getirici Projelerde Bireylere Kazandırılacak Becerilerin Seçiminde Kullanılacak Ölçütler

Gelir getirici projelerin yapısını oluşturan iki temel öge, beceri ve üretim öğeleridir. Beceri ve üretim, eğitim ve koniminin somutlaşmasıdır. Bireyleri, ekonomiye yönelik eğitimde mesleki eğitim tek başına yeterli olmayabilir. Mesleki eğitimden geçen her bireyin çalışan durumunda olmamasının nedeni, sadece, işsizlik ya da istihdam politikalarında aranmamıştır. Mesleki eğitimi ekonomiyle ya da işle paralel yürütmek, ekonominin talep ettiği insan gücünü yetiştirmek gerekir. Bu sorun, ek gelir ihtiyacını karşılamaya yönelik mesleki eğitim etkinliklerinde katlanarak artmaktadır. çünkü, ek gelir ihtiyacında olan ve asgari geçim düzeyinin altında yaşayan bireylerin mesleki eğitimle donanmış olmaları bir yana yetişkinlerin pek çoğu zorunlu örgün eğitim düzeyinde bile değildir. Halbuki gelir getirici projelerin iddiası, ek gelir ihtiyacı duyan insanları beceri kazandırma yoluyla üretimde bulundurmaktır, sürekli gelir ihtiyacını bu yolla gidermektir. Bir yandan beceri kazanmak ve üretmek, diğer yandan üretim pazarlaması ve dönüşüm sürecinde kararların hedef nüfusa devredilmesi bireylere mesleki eğitimin yanında başka becerilerin ve tutumların da kazandırılması zorunluluğunu getirir. Çünkü hedef nüfus, proje uygulama ekibi danışmanlık ve denetim rolüne çekildiğinde, üretimden satışa her bir süreçten sorumlu hale gelir ki bu sorumluluğu bireyler ancak girişimcilik, kendine güven duygusu, daha iyi ilişki kurmayı öğrenme, iş disiplini, çalışma tutkusu ve benzeri davranışlarla yüklenebilirler. İşte bu nedenle, gelir getirici projelerde vurgulanan en önemli nokta girişimcilik ve yönetim becerileridir. Asıl zorluk, kırsal alanlarda ya da gecekondü semtlerinde projelerin uygulanabileceği hedef nüfusu saptamak değil; yönetim, pazarlama ve işletme alanlarında becerileri olmayan nüfusa bu sayılan özellikleri kazandırmaktır. Kuşkusuz, hedef nüfusun sayılan nitelikteki davranışları kazanması bir eğitim sürecini gerektirir; bu nedenle, gelir getirici projeler sadece aktarma sürecinde değil fakat bütün süreçlerinde eğitim ağırlıklıdır, eğitim ağırlıklı olmalıdır.

5. Gelir Getirici Projelerde Bireylere Kazandırılacak Becerilerin Seçiminde Kullanılacak Ölçütler

Gelir getirici projelerde bireylere kazandırılması gereken becerilerin seçiminde kullanılacak ölçütler aşağıda özellenmiştir: Beceriler,

- 1) hedef nüfus seçiminde temel alınan ölçütlerle ters düşmemelidir,
- 2) yapılacak işlerin, yerel koşullara uygun olmasını sağlayacak şekilde seçilmelidir,
- 3) pazar olanakları ve örgütlenme becerileri arasında bağlantı olmalıdır,
- 4) modüller olarak planlanmış bir bütün içinde belirlenmelidir. Öğretilen beceriler, birbirini tamamlayıcı nitelikte ve bir üst amaç için kullanılabilir nitelikte olmalıdır,
- 5) çok amaçlı olmalıdır. Tek amaca hizmet etmeyip, farklı işlevlerde kullanılmayı, bir çok üretim sürecinde kendi kendini yenileyebilmelidir,
- 6) eğitimle tanımlanabilir ve kazandırılabilir nitelikte olmalıdır,
- 7) bireylerde davranış değişikliğine yol açabilecek ve transfer edilebilecek nitelikte olmalıdır,
- 8) beceri sahiplerinin bireysel gelişmelerine yardımcı olmalı,
- 9) mevcut olanaklarla kazandırılabilir nitelikte olmalıdır. farklı bir teknoloji gerektiren beceriler, bu projelerde ekonomikliği olmayan becerilerdir,
- 10) kazandırılması fazla sermaye gerektirmeyecek şekilde seçilmeli,
- 11) istihdamı arttırıcı olmalı, bu nedenle emek yoğun beceriler seçilmeli,
- 12) kişilere kazanç getirmeye başladığında, öğrenmeyi motive edecektir. Bu nedenle kazandırılarak becerilerin ilk bölümü kısa vadede kazanç getirir nitelikte olmalıdır.

6. Gelir Getirici Projeler ile ilgili Uygulamalar

Gelir getirici projelerin 1. Modeli, adı gelir getirici proje olmamakla birlikte, idare merkezi Ankara'da bulunan, Türkiye Kalkınma Vakfı tarafından yurt çapında, kırsal alanlarda uygulanmaktadır. Vakıf, vakıf esas senedinde ifade edilen, "Türkiyenin ekonomik ve sosyal kalkınmasının tamamıyla gerçekleştirilebilmesi için büyük yatırımların yanı sıra zirai işletmecilik, el sanatları, küçük sanayi vb. alanlarda küçük yatırımlarında yapılması ve teşvikini ve bunları gerçekleştirebilmek için gerekli insangücü

eğitimini bir zaruret olarak görmekteyiz. Bu tip yatırımların,

1. Kısa devrede milli hasılaya katkıda bulunabilecek,

2. Dar gelirli ailelere yeni gelir kaynakları temin ederek, gelir dağılıfında yaygınlığı sağlayacak,

3. Dolayısıyla bu ailelerin daha fazla tüketim yapmasını mümkün kılarak, diğer sektör mamlleri için yeni tüketim sahaları açabilecek nitelikler ihtiva ettikleri ve netice itibariyle ekonomik ve sosyal yönlerden olumlu etkilere sahip oldukları kanatindeyiz", gerekçesi ile kurulmuştur. vakfın gayesi ise, Vakıf Esas Senedi'nde řu şekilde belirtilmiştir:

"Madde 2. Vakfın Gayesi:

1. a) Zirai işletmecilik, el sanatları, küçük sanayi, vb. dallardaki faaliyetleri ve yatırımları teşvik ve desteklemek,

b) Bu konularda inceleme ve araştırmalarda bulunmak, saha çalışmaları yapmak,

c) Yaptığı inceleme ve saha çalışmalarıyla bu gibi küçük yatırımların gelişmesi ve yerine getirilmesi için gerekli şartları tesbit etmek,

d) Bununla ilgili görüşleri ve lüzumlu bilgileri ilgililere duyurmak; genel, özel ve katma bütçeli idarelere, bilumum özel ve devlet müesseselerine, banka ve benzeri kredi müesseselerine, müşahade edilen gereklitedbirleri almalarını, tahsisat ayırmalarını ve kalkınma fonları tesis etmelerini tavsiye ve telkin etmek; icabında bu maksada matuf bizzat gerekli teberrularda ve harcamalarda bulunmak ve fonlar kurmak,

e) Bu gibi küçük yatırımların, büyük yatırımlara nisbetle, milli hasılaya katkı oranı, bu tip yatırımlarda sermaye birikimi ve gelirin dağılışı gibi hususlarda saha çalışmalarıyla desteklenen bilgiler elde etmek,

f) Köy kalkınmasında ve köy seviyesinde çalışan gönüllü ve resmi örgütlerle işbirliği yaparak, köy kalkınması çabasında elbirliği sağlamak; köy kalkınmasına yönelen köy seviyesi hizmetlerin artmasını, teşvik edilmesini ve bu tip çalışmaların değerlendirilmesini mümkün kılmak,

g) Bu gibi çalışmalarda Türk gençlerini gönüllü saha elemanları olarak yetiştirmek, görevlendirmek ve böylece onları köy davasına yapıcı bir yönden yöneltmek,

h) Ekonomik kalkınmayı ve toplumun ekonomik yapısının gelişmesini hedef tutan çalışmaların yanısıra, toplumun sosyal yapısını geliştirmek gayesini güden sosyal çalışmaları (sağlık, aile planlaması, eğitim

vb. hizmetleri) teşvik etmek,

i) Yürütülen projelerde elde edilen ürünlerin, kalkınma hamlelerinin ruhuna uygun bir şekilde içi ve dış pazarlamasını temin etmek, bu gayenin gerektirdiği ticari işlemleri yapmak ve Vakfa gelir sağlamak amacıyla döner sermaye esasına göre çalışacak işletmeler kurmak ve bu esasa göre kurulu veya kurulacak işletmelere, kooperatiflere, kooperatif birliklerine katılmak,

2. a) Küçük yatırımları teşvik ederken bu konularda vatandaşların kooperatifler, birlikler, pazarlama şirketleri, vb. örgütler kurmalarını teşvik etmek, rehber olmak; toplumun sosyal yapısını geliştiren hizmetlerin gerçekleştirilmesini sağlamak için vatandaşları aydınlatmak, gerekli bilgiler vermek, yol göstermek, gerekli halk eğitimi çalışmalarını yapmak bu maksatla köy sohbetleri, seminerler, konferanslar tertiplemek, neşriyatta bulunmak,

b) Bu faaliyetlerde saha elemanı olarak çalışacak gençleri yetiştirmek için kısa ve uzun devreli kurslar açmak, onlar için eğitim merkezleri kurmak; köyden gelip orta ve lise ve muadili tahsillerini kasaba ve şehirlerde devam etmek isteyen köy gençlerinin eğitimlerini tamamlamaları için yurtlar açarak yardımcı olmak ve onları ileride saha elemanları olarak yetiştirmeye teşvik etmektir.

2. Maddenin tüm fıkraları incelendiğinde Vakfın, kırsal kesimde gelir getirici proje çalışmaları yürüttüğü görülebilir. Vakfın, hedef nüfusu, kırsal alanlarda yaşayan dar gelirli aileler; amacı ise bu ailelere yeni gelir kaynakları başka bir deyişle ek gelir sağlamaktır. Bu amaçla, Vakıf, halıcılık, aracılık, tavukçuluk, süt ve süt ürünleri gibi çeşitli üretim alanlarında, ülkenin çok çeşitli il ve ilçelerinde çalışmalarını yürütmektedir. Vakıf, üretim çalışmalarının yanısıra; hedef nüfusa, okuma yazma, ana-çocuk sağlığı, ev ekonomisi, halk sağlığı alanlarında eğitim vermekte; köye içme suyu getirme, köy odası, çamaşırlık, yapımı gibi işlerde kırsal alanlara yardımcı olmaktadır. Üretilen tüm ürünler, Köy-tür adı altında, Vakfa bağlı "Tür Tüketim Mamülleri Pazarlama A.Ş." tarafından pazarlanmaktadır.

Gelir getirici projelerin gerek 1. modeli, gerekse 2. modeli Endonezya'da Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü, Toplum Eğitimi Müdürlüğü ile Unesco Yetişkin Eğitimi Güney Asya Pasifik Bürosu işbirliği ile gerçekleştirilmiş, çalışmalar 1982 yılında raporlaştırılmıştır.

Endonezya Öğrenme Fonu Programına, (LFP) hedef nüfus olarak 12-25 yaşları arasındaki genç nüfusa ağırlık vererek 12-45 yaşları arasındaki işsiz ve gizli işsizler alınmıştır. Öğrenme grupları 5-10 üyeden oluşmuş,

kırsal ve kentsel alanlardan üye kabul etmekle birlikte kırsal alanlara ağırlık verilmiştir. Öğrenme gruplarına her iki cinsiyetten de üyeler alınmıştır. Öğrenenler ya örgün eğitim sistemini terk edenler veya hali hazırda PENMAS Temel Eğitim veya Mesleki Beceri Kurslarına kayıtlı olanlardır. Mesleki Beceri Kurslarına kayıtlı olanlara LFP'de öncelik verilmesine rağmen, PENMAS kurslarından olmayan ve fakat öğrenme gruplarını oluşturabilecek deneyimde olanlara da fon aktarımı yapıldı. Sonuçta, üç tip öğrenen grubu:

1) Belirli bir becerisi olan, ancak pazarlama becerisi olmayan veya uygun iş bulamamış öğrenenler,

2) Belirli bir becerisi olan ancak işini çok küçük çapta kurmuş öğrenenler,

3) Becerisiz ve işsiz olanlar ise; bir çırak pozisyonunda, diğer grup üyelerinin yanında beceri öğrenmek üzere gruba girebilen öğrenenler olarak, LFP'ye yerleştirildi.

Yetişkin eğitimi etkinlikleri günlük yaşam etkinliklerinden bağımsız düşünülemez. Bu felsefe, PENMAS'ta "kejar" kavramına yansıtılmıştır. Endonezya dilinde kejarın üç farklı anlamı vardır. kelime anlamı, yakalamak, birinin yaşam düzeyini yükseltmesidir. Kelompok Belajar kelimelerinin birleşimidir ki "öğrenme grubu" anlamını verir. Son olarak da, bekaja ve belajar kelimelerinin birleşimidir ki "iş ve çalışma" anlamına gelir. Bu üç anlam, aynı zamanda Endonezya Yetişkin Eğitim Programlarının da temel ilkelerini vermektedir:

1) Öğrenme, küçük toplum gruplarında yer almalıdır.

2) Öğrenme gruplarında iş ile ilişkili ihtiyaç ve ilgiler temelinde etkinlikler geliştirilmelidir.

3) Öğrenme, güdüleyici olmalı, kalkınma ve yaşama düzeyini yükseltmeye yönelik pozitif tutumlarla sonuçlanmalıdır.

Yetişkin eğitiminde; öğrenme, informal ve rastlantısal olmamalı, formallığı ile yaşam düzeyini yükseltmek amacına da hizmet etmelidir. PENMAS, bir kurum olarak, bir bilgi bankası olmaktan çok; öğrenmeyi kolaylaştırıcı, birey ve grupların öğrenme ihtiyaçlarını ortaya çıkarıcı; güdüleri, kaynakları, kolaylıkları ve öğrenme olanaklarını organize ederek besleyici bir rol oynamaktadır.

LFP, Dünya Bankası ve Endonezya Hükümetinin fonlarıyla çalışmıştır. Program, ülkenin 7 kalabalık ilinde 3500 öğrenme grubuna ulaşmış, son zamanlarında Güney Asya Pasifik Yetişkin Eğitimi Bürosu ve

UNICEF yardımlarıyla bu rakam 27 ile ulaşmıştır.

Personel yetiştirmede, alana dayalı yetiştirme yöntemi ile alan çalışanları, kaynak kişiler, gözlemciler ve diğer elemanlar; beş günlük yoğun bir oryantasyon programından sonra altı ay süreyle, her ayda iki gün geliştirme programına katılmışlardır. Personel, ihtiyaç saptama, potansiyel pazarı değerlendirme, yerel kaynakları harekete geçirme grup oluşturma, yönetim sistemlerini uygulama konularında yetiştirilmiştir. Personel eğitim aldığı her konuyu, sahada devam eden etkinliklerde yaşamış, bu yetiştirme programını gerçekçi ve pratik kılmıştır. Böylece yetiştirme sistemi kendi kendini test etme olanağı bulmuş, Gelir Getirici Projelerin her iki modelinin ortak sorunu olan kaynak kişi yetiştirecek halk eğitimcileri yetiştirme sorunu çözümlenmiştir.

FENMAS, kendi bünyesindeki çalışanların yanı sıra teknik konularda diğer kurum ve kuruluşlardan yardım almıştır. Örneğin, motosiklet tamiri konusunda bir başka kurumun alan çalışanlarından yardım alınmıştır. Bu durum, kaynakların etkin kullanımını sağlamıştır.

LFP etkinliklerinde kilit personel, PENMAS'ın bölge düzeyinde çalışanıdır. Her bir alan çalışanı ortalama 20 köydeki LFP programlarının yanı sıra temel eğitim, okuma-yazma, mesleki eğitim ve aile eğitimi etkinliklerinden sorumluydu. Alan çalışanlarını köy liderleriyle olduğu kadar hükümetin yerel kuruluşları, özel ve gönüllü kuruluşları ile ilişki kurmaktan; potansiyel katılımcıların ihtiyaç ve ilgi saptamaya kadar çeşitli görevleri vardı.

Öğrenme grupları, PENMAS'ın saha çalışanları (penilikler) tarafından oluşturuldu. Saha çalışanları sık sık Dhama Wanita adlı bir kadın organizasyonu ve diğer gönüllü kuruluşlardan yardım aldılar, köyün resmi ya da gayri resmi kişilerinden öğrenme gruplarının potansiyel katılımcısı olabilecek kişileri öğrendiler. Potansiyel katılımcılara, öncelikle onların ilgi ve ihtiyaçlarını ortaya çıkarmak üzere, ihtiyaç saptama araştırmaları uygulandı, bu işlem, LFP'ye katılacak her köyde tekrarlandı. Programın duyurulması PENMAS-Dharma Wanita işbirliğiyle; Radyo ve Televizyonda yapılan sürekli yayınlarla yapıldı. Yayınların yanı sıra, kişisel ilişkiler de programın duyulmasında etkin rol oynadı.

LFP'nin etkinliklerini değerlendirmek üzere her bir grubun çalışmaları aşağıdaki kriterlerle değerlendirilmiştir:

- *Grubun, grup üyeliğini yaygınlaştırabilme gücü,
- * Grup sermayesini arttırabilme derecesi,

- * Grup üretimini arttırabilme düzeyi,
- * Grubun ekonomik etkinliklerinin ranjını arttırabilme gücü,
- * Grubun faydalarını arttırabilme gücü,
- * Grubun birikimlerini arttırabilme derecesi,
- * Grup üyelerine yeni bilgi, beceri, tutumlar kazandırma gücü.

Değerlendirme sonuçları, köy düzeyinden ulusal düzeydeki kuruma, çalışma formları aracılığıyla ulaştırılmıştır. Bu sonuçlardan ortaya çıkan deneyimler, bir yetiştirme, problem çözme ve saptama aracı olarak kullanılmıştır.

KAYNAKLAR

- Güner, Nur. "Gecekonduya Yaşayan Yetişkinlerin Mesleki Eğitim İhtiyaçları ve Katılma Engelleri" Yayınlanmamış Doçentlik Tezi Yıldız Üniversitesi Araştırma Fonu Gn.Sek. Proje No: 90-A-01-04-01., İstanbul: 1991.
- Ministry of Education and Culture. Indonesia: Implementation of A Large-Scale Nonformal Education Project. Directorate of Community Education (PENMAS) MIT, Amherst, Massachusetts: 1982.
- . Study Analysis of The Learning Fund Program (A Case Study). Directorate of Community Education (PENMAS): 1982.
- . Income Generating Learning Group On Vegetable Farming In Noelbakı (Nusa Tenggara Timur). Directorate of Community Education (PENMAS): 1982.
- . Income Generating Learning Group on Poultry Farming At Parak Koptı (West Sumatra). Directorate of Community Education (PENMAS): 1982.
- . Income Generating Learning Group On Embroudery At Sumur Batu (Lampung). Directorate of Community Education (PENMAS): 1982.
- Unesco:Illustrated Literacy Material: Some Samples, Unesco Principal Regional Office For Asia and The Pasific, 1988.